

2013
ročník LVI

Těšínsko

vlastivědný časopis

číslo 4

2013
ročník LVI

Těšínsko

vlastivědný časopis

číslo 4

Obsah

Od „vařecí krčmy“ k akciové společnosti 1
Pivovar v Radvanicích u Ostravy v 19. a první polovině 20. století
Radoslav Daněk

Německé politické strany na Těšínsku 9
v letech 1930–1938
Michal Valeček

Zatajené popravy 17
Oběti „velkého teroru“ z let 1937–1938 v Sovětském svazu
původem z Těšínska a případ Józefa Gibiece z Třince
Mečislav Borák

Jan Martinek (1862–1920) 32
Polský učitel, společenský a národní aktivista
Michael Morys-Twarowski

Z nové literatury (nejen) o Těšínsku 36
Radim Jež – David Pindur

Města a obce Těšínska se představují 37
Kaňovice
David Pindur

Články v tomto periodiku jsou recenzovány nezávislými recenzenty.

Vydává Muzeum Těšínska

Adresa redakce:
Muzeum Těšínska, p. o., Hlavní tř. 15, 737 01 Český Těšín
tel.: 558 761 216, fax: 558 761 223
e-mail: jez@muzeumct.cz

Redakce:
Odpovědný redaktor: PaedDr. Zbyšek Ondříčka
Výkonný redaktor: prof. PhDr. Rudolf Zářek, Dr.
Tajmník redakce: PhDr. Radim Jež
Redaktor: PhDr. David Pindur, Ph.D.

Redakční rada: PhDr. Karel Bogar; prof. PhDr. Mečislav Borák, CSc.;
prof. PhDr. Dan Gawrecki, CSc.; doc. PhDr. Blažena Gracová, CSc.;
doc. PhDr. Dušan Janák, Ph.D.; prof. PhDr. Zdeněk Jirásek, CSc.;
PhDr. Jaromír Kalus; prof. PhDr. Irena Korbelařová, Dr.;
doc. PhDr. Pavel Kouřil, CSc.; PhDr. Karel Müller;
doc. PhDr. Pavel Šopák, Ph.D.; Mgr. Jirína Veselská

Jazyková editace: Mgr. Lenka Ježová Bichlerová
Překlad resumé do anglického jazyka: Mgr. Lenka Mandrysová
Grafický návrh: Petr Tesař, UPGRADE CZ s. r. o., Ostrava
Odevzdáno do tisku: 29. 11. 2013
Vyšlo: 18. 12. 2013
Tisk: Printo, spol. s r. o., Ostrava

Nevyžádané rukopisy, fotografie a kresby se nevracejí.
Za obsahy článků zodpovídají autoři.
Při úpravě rukopisu je nutno řídit se pravidly zveřejněnými
na adrese: http://www.muzeumct.cz/pokyny_pro_autory/

Časopis lze zakoupit v Muzeu Těšínska v Českém Těšíně,
Pražská 3/14 nebo v jeho pobočkách: ve Výstavní síni Musaion
v Havířově, v Památníku životické tragédie v Havířově-Žitovicích,
v Kotulově dřevěnce v Havířově-Bludovicích,
v Archeoparku v Chotěbuzí-Podobohře,
ve Výstavní síni Muzea Těšínska v Jablunkově,
ve Výstavní síni Muzea Těšínska v Karviné-Fryštátě,
ve Výstavní síni Muzea Těšínska v Orlové-Lutyňi,
v Technickém muzeu v Petřvaldě a v Klubu Muzea Těšínska.
K dostání i v Gorolském turistickém informačním centru v Mostech
u Jablunkova.

Rozšiřuje vydavatel. Předplatné nebo jednotlivá čísla si lze
objednat na výše uvedené adrese či tel. č. 558 761 224.

Vychází čtvrtletně, cena jednoho výtisku je 40 Kč, celoroční
předplatné činí 160 Kč + poštovné. Členové Klubu Muzea Těšínska
získávají časopis v rámci ročního předplatného 250 Kč.

Identifikační číslo: ISSN 0139-7605
Evidenční číslo MK ČR: E 11319
Podávání novinových zásilek povoleno Oblastní poštou v Ostravě
č. j. 2726/92-P/1 ze dne 30. 11. 1992.

Jan Martinek (1862–1920)

Polský učitel, společenský a národní aktivista

Michael Morys-Twarowski

Jan Nepomuk Martinek (Martynek), polský učitel, společenský a národní aktivista z Těšínska, se dosud ze strany badatelů netěšil větší pozorností. Psal o něm Edward Pasek v článku věnovaném hospodářské spolkové činnosti na Těšínsku. Krátký biogram tohoto pedagoga zpracovali Stefania Bojda a Józef Golec ve *Słowniku biograficznym ziemi cieszyńskiej*. Zmiňoval se o něm rovněž Władysław Szweda v monografii *Ohrazené* (p. Ogrodzona), lokality, s níž byl Martinek spjat po většinu života.¹ S ohledem na tyto dosavadní kusé informace jsem se rozhodl doplnit tuto mezeru z oblasti slezské prosopografie.

Jan Nepomuk Martinek byl synem Jiřího Martinka a Anny Tkačikové. Narodil se 9. května 1862 v Mostech u Jablunkova a o dva dny později byl pokřtěn v tamějším farním kostele sv. Hedviky. Jeho kmotry byli manželé Hermanovi, Jiří, chalupník z Jablunkova, a jeho žena Rozina.² Jan Nepomuk přišel na svět v polské rodině.³ Jeho otec Jiří pocházel z Milíkova, kde se narodil 27. března 1834. Byl synem komorníka Jana a jeho manželky Marie, rozené Višchorové.⁴ Dne 3. února 1857 se ve věku 23 let oženil s Annou, dcerou Pavla Tkačika, chalupníka v Jablunkově.⁵ Mladí manželé bydleli po svatbě v Jablunkově, později se přestěhovali do Mostů u Jablunkova. Za pár let se vrátili zpět do Jablunkova (1862–1865). Kromě Jana měli Martinkovi ještě dvě dcery: Johanu Marianu (* 10. května 1859) a Marii Barboru (* 25. listopadu 1865).⁶ Nebyla to tedy typická rodina s velkým množstvím dětí. Těžko říci, zda byl důvodem méně početného potomstva materiální nedostatek či alkoholismus hlavy rodiny, každopádně Jiří

Martinek na jeho následky zemřel 1. června 1876. O dva roky později, 10. května 1878 zemřela rovněž Janova matka na „ochrnutí“, jak je uvedeno v matrice,⁷ což zřejmě znamenalo mozkovou mrtvici.

Jak uvedl *Rolnik Śląski*, kde byl o čtyři dekády později publikován nekrolog Jana Martinka, trávil dětství v Mostech u Jablunkova a v Milíkově.⁸ Je pravděpodobné, že nějaký čas bydlel u prarodičů z otcovy strany. Po matčině smrti byl jeho oficiálním poručníkem jablunkovský měšťan Ignác Zwilling.⁹

Jan Martinek od roku 1877 čili jako 15letý (když byla splněna základní podmínka pro přijetí na střední školu)¹⁰ zahájil studium ve Státním mužském učitelském ústavu v Těšíně, které řádně ukončil po čtyřech letech v roce 1881.¹¹ Téhož roku nastoupil jako pomocný učitel (*Aushilflehrer*) v Jistebně (p. Istebna).¹² Po čtyřleté pedagogické praxi vykonal v dubnu 1885 kvalifikační zkoušku, jež ho opravňovala k zaměstnání na pozici stálého učitele v nižší obecné škole.¹³ Již o dva roky později, k 1. dubnu 1887, se stal správcem školy v Ohrazené u Těšína. Jan Martinek zde působil jako řídicí učitel až do konce svého života.¹⁴ Úspěchy tohoto období se prolínaly i do soukromí. Potvrdil to sňatek 14. května 1888 s Gabrielou Czadanovou, narozenou 27. února 1870 v Záříčí u Strumeně (p. Zarzecze).¹⁵ Z manželského svazku vzešlo devět dětí:

1. Laurencja Joanna (* 7. srpna 1889 Ohrazená).¹⁶
2. Joanna (Janina) Franciszka (* 30. března 1891 Ohrazená), od 7. října 1911 manželka Franciszka Fójcika, učitele v Lazech,¹⁷ v období první světové války vojína rakouské armády, který zemřel v roce 1914 u Lublinu.¹⁸
3. Gabriel Maurycy (* 12. dubna 1893 Ohrazená, † 5. listopadu 1915 Kostiuchówka), absolvent německého gymnázia v Těšíně, v letech 1912–1914 předseda polské mládežnické organizace Jedność, žoldák Slezské kompanie polských legií (Kompania Śląska Legionów Polskich), počátkem roku 1915 byl po bitvě u Pasieczné jmenován rádcem (zastępowym), v červnu 1915 byl raněn v Bukovině a jako četař padl u Kostiuchówki.¹⁹
4. Anna Maria (* 21. února 1894 Ohrazená, † 17. února 1985 Bielsko-Biała), od 19. září 1918 manželka Aloise Hesse, učitele ve Lhotě u Bílska (p. Ligota).²⁰
5. Konrad Karol (* 29. ledna 1898 Ohrazená, † 7. prosince 1918 Těšín), absolvent polského

Centrum Mostů
u Jablunkova, rodné obce
Jana Martinka, zleva fara,
farní kostel sv. Hedviky
(v němž byl 12. května 1862
pokřtěn) a obecná škola,
r. 1901, Muzeum Těšínska

*Gabriela Martinek,
rozená Czadan, Szkoła
Podstawowa w Ogrodzonej*

*Jan Martinek, Szkoła
Podstawowa w Ogrodzonej*

- gymnázia v Těšíně (maturoval s vyznamenáním v roce 1917), student práv na Jagellonské univerzitě v Krakově, dobrovolník polské armády, podlehl úplavici ve vojenské nemocnici v Těšíně.²¹
- Elżbieta Antonia (* 4. srpna 1900 Ohrazená, † 5. července 1901 Ohrazená).²²
 - Karol Antoni (* 25. prosince 1901 Ohrazená, † 6. dubna 1926 Lubliniec), absolvent polského gymnázia v Těšíně, od roku 1920 psychicky nemocný, zemřel v nemocnici v Lublinci.²³
 - Jadwiga Maria zvaná Wiška (* 8. srpna 1903 Ohrazená, † 20. srpna 1912 Ohrazená).²⁴
 - Hildegarda Helena (* 30. července 1907 Ohrazená, † 19. ledna 2010 Bielsko-Biała), od 21. července 1935 manželka Jana Maczyńskiego.²⁵

Bohužel není možno obsáhleji zmínit pedagogické aktivity Jana Martinka. Vzhledem ke skutečnosti, že působil v jedné lokalitě přes 33 let, můžeme usuzovat, že byl solidním učitelem, který řádně plnil své povinnosti. Z nalezených zajímavostí vyplývá, že jako správce školy se musel potýkat s různými problémy, jež způsobovali nejen žáci. Dne 29. srpna 1911, na samém prahu nového školního roku, podpálil školu 12letý pastýř Paweł Mszofek, zaměstnaný právě u řídicího učitele Martinka.²⁶ Výstavba nového objektu probíhala rychle. Již o rok později, 15. září 1912, byla posvěcena nová školní budova.²⁷ První světová válka byla příčinou dalších problémů, včetně nedostatečné docházky žáků do školy.²⁸

Jako správce školy a svědomitý pedagog musel v místní společnosti plnit doplňkové služby. Práce pro veřejnost byla neodmyslitelnou součástí výkonu tohoto povolání, takže od poloviny 90. let 19. století se Martinek začal společensky

angažovat. Již 10. února 1895 byl z jeho podnětu v Ohrazené založen hospodářský spolek (Kółko Rolnicze),²⁹ který navázal spolupráci se Zniczem, těšínskou organizací sdružující polské studenty z Těšínska (členové Znicze věnovali knihy do knihovny ohrazenského hospodářského spolku).³⁰ V roce 1902 na sebe poukázal jako hasič, když společně s rolníky Janem Zajáčem a Jerzym Brodou založili v Ohrazené sbor dobrovolných hasičů (Ochotnicza Straż Pożarna) a více než deset let (1902–1912) byl jeho pokladníkem.³¹

Martinek rovněž podporoval polský národní ruch. Vybíral příspěvky na polské gymnázium v Těšíně³² a sám finančně přispíval na Školskou matici Těšínského knížectví (Macierz Szkolna Księstwa Cieszyńskiego)³³ a Internát blahoslaveného Melichara Grodeckého (Internat bl. Melchiora Grodzieckiego) v Těšíně.³⁴ Byl členem Sdružení Národního domu (Towarzystwo Domu Narodowego) v Těšíně³⁵ a politicky se ztotožňoval se Svazem slezských katolíků (Związek Śląskich Katolików).³⁶ Aktivně se angažoval i v Hospodářském sdružení Těšínského knížectví (Towarzystwo Rolnicze Księstwa Cieszyńskiego). V letech 1901–1903 a 1905–1906 byl členem jeho výboru (v roce 1904 byl zástupce člena vedení).³⁷

Martinkova společenská činnost se neomezovala pouze na propagování hospodářského pokroku a osvěty, ale byla spjata s mnoha oblastmi místního života. V této souvislosti nepřekvapí skutečnost, že od roku 1904 byl členem Polského pedagogického sdružení (Polskie Towarzystwo Pedagogiczne),³⁸ a o několik let později kandidoval, bohužel neúspěšně, ve volbách do Obvodní školní rady (Rada Szkolna Okręgowa) v Těšíně. Polští národovci usuzovali, že by Martinek mohl získat podporu německých či proněmeckých učitelů. Ti však dali hlasy

*Poškozený společný náhrobek
Laurencje Joanny, Elżbiety
Antonie a Jadwigy Marii,
předčasně zesnulých dcer
manželů Martinkových,
na starém hřbitově
v Ohrazené,
foto David Pindur*

svým kandidátům, Armandovi Karellovi, řediteli německého Učitelského ústavu v Těšíně, a Janu Folwarcznému, správci školy v Tyři.³⁹

Z rozmanitých Martinkových aktivit je nutno zmínit jeho podíl na poli družstevnictví. V roce 1897 společně s Janem Sztwiertnou, starostou Kyselova (p. Kisielów), a rolníkem Janem Zajacem založili raiffeisenku v Ohrazené. Jan Martinek byl zvolen jejím jednatelem.⁴⁰ Jako mnoho tehdejších učitelů propagoval ideu družstevních spořitelních pokladen. Založil mj. pokladny v Prstci (p. Pierściec) v roce 1898,⁴¹ Písku u Jablunkova v roce 1906,⁴² Bystřici,⁴³ Javořince (p. Jaworzynka),⁴⁴ Mostech u Jablunkova⁴⁵ a Neborech⁴⁶ v roce 1908.

Tyto první pokladny fungovaly v rámci německého Verband der Spar- und Darlehensvereine Schlesien se sídlem v Bílsku. Již v roce 1900 však reprezentanti raiffeisenek v polskojazyčných obcích na Těšínsku chtěli založit polský svaz.⁴⁷ Avšak bez úspěchu. Namísto toho byl ustanoven vlastní revizor pro polské pokladny. Stal se jím Martinek.⁴⁸ Jelikož se situace nezlepšila, byla obnovena myšlenka utvoření polského Svazu spořitelních pokladen (Związek Kas Spółdzielczych), a i když byl samotný Martinek vůči tomuto nápadu skeptický,⁴⁹ časem změnil názor. Zřejmě k tomu došlo po kritice jeho osoby publikované na stránkách *Dzienniku Cieszyńskiego*.⁵⁰ V roce 1908 byl založen Svaz spořitelních pokladen v Těšínském knížectví

Ohrazená na počátku
20. století, dole farní kostel
sv. Matouše a škola, s níž
Martinek spojil většinu
profesní dráhy,
archiv Davida Pindura

(Związek Kas Spółdzielczych w Księstwie Cieszyńskim) a Martinek byl zvolen do jeho vedení (5. září 1908) a následně jmenován revizorem (5. října 1908).⁵¹ O čtyři roky později se stal inspektorem (1. června 1912) a tuto funkci vykonával až do smrti.⁵² Jak stojí v jeho nekrologu v *Miesięczniku Pedagogicznym: nebylo obce, do které by nezavítal zesnulý Martinek přednášet nebo na revizi pokladny*.⁵³ Jan Martinek pomáhal založit pokladny v roce 1908 v Kyčicích (p. Kiczycze),⁵⁴ v roce 1909 v Děhylově (p. Dziegielów),⁵⁵ Hradišti,⁵⁶ Místřovicích,⁵⁷ Ochabech (p. Ochaby)⁵⁸ a Tisovnici (p. Cisownica),⁵⁹ v roce 1910 v Pohvizdově (p. Pogwizdów)⁶⁰ a Porubě,⁶¹ v roce 1912 v Zavadě⁶² a v roce 1919 ve Lhotě u Bílska.⁶³ Když byla 7. prosince 1917 v Polské Ostravě utvořena Centrální komise hospodářských korporací jako reprezentace sloučených českých a polských hospodářských organizací, byl Martinek zvolen místopředsedou (15. ledna 1918). Předsedou se stal František Zíka, souběžně plnicí stejnou funkci v hospodářské společnosti v Opavě.⁶⁴ V roce 1919 se Martinek stal vicepatronem Svazu hospodářských družstev v Těšínském knížectví (Związek Spółek Rolniczych w Księstwie Cieszyńskim).⁶⁵

Jan Martinek byl coby činný animátor osvětových aktivit autorem řady článků v místních periodikách. Jeho texty na stránkách *Rolnika Śląského*, *Gwiazdki Cieszyńskiej* a *Miesięczniku Pedagogicznego* byly nejčastěji věnovány spořitelním tématům, avšak referát o agrárním pokroku, který přednesl 23. února 1918 na valné hromadě Svazu hospodářských družstev, byl vydán tiskem nákladem Dědictví bl. Jana Sarkandra.⁶⁶ Jak vyplývá z výše představených skutečností, Jan Martinek hrál vážnou úlohu v životě Ohrazené, kde pracoval nejen jako učitel, ale plnil i funkci varhaníka ve farním kostele sv. Matouše apoštola (do roku 1897 byl rovněž kostelníkem).⁶⁷ Do osvětové reformy v roce 1869 nebyla doplňková služba kostelu pro učitele ničím nezvyklým. Na konci 19. století se však vyskytovala stále vzácněji. Zbývá dodat, že za zásluhy spojené s výkupem rakouské válečné půjčky v roce 1917 získal Martinek válečný kříž pro civilní zásluhy 3. třídy.⁶⁸

Jan Nepomuk Martinek, polský učitel, společenský a národní aktivista, zemřel náhle na srdeční mrtvici 1. února 1920 ve věku 58 let.⁶⁹ Byl typickým příkladem pedagoga angažovaného ve společenském dění na Těšínsku. Jeho životopis může být rovněž podnětem k zamyšlení, nakolik bylo povolání učitele možností ke společenskému vzestupu pro obyvatele pocházející z chudších vrstev.

Z polštiny přeložil David Pindur

- 1 Pasek, Edward: Powstanie i rozwój spółdzielczości rolniczej na Śląsku Cieszyńskim. Cieszyński Rocznik Muzealny, 2, 1970–1971, s. 43–44; Golec, Józef – Bojda, Stefania: Słownik biograficzny ziemi cieszyńskiej 2. Cieszyn 1995, s. 133; Szweda, Władysław: Z dziejów Ogrodzonej. Ogrodzona 2008.
- 2 Zemský archiv v Opavě (dále jen ZA Opava), fond Sběrka matrik Severomoravského kraje (dále jen SMSK), inv. č. 2938, sign. Ja-III-2, pag. 211.
- 3 Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Cieszynie (dále jen AP Cieszyn), fond K. k. Lehrerbildungsanstalt in Teschen, sign. 56, č. 26; tamtéž, fond K. k. Lehrerbildungsanstalt in Teschen, sign. 62, č. 23; sign. 64, č. 22.
- 4 ZA Opava, fond SMSK, inv. č. 2917, sign. Ja-I-11, fol. 121.
- 5 Tamtéž, inv. č. 2922, sign. Ja-I-16, fol. 106.
- 6 Tamtéž, inv. č. 2912, sign. Ja-I-6, fol. 37, 52.
- 7 Tamtéž, inv. č. 2927, sign. Ja-I-21, fol. 134 (*Alkoholvergiftung*), 142 (*Lähmung*).
- 8 Rolnik Śląski, 15. 2. 1920, s. 33.
- 9 AP Cieszyn, fond K. k. Lehrerbildungsanstalt in Teschen, sign. 62, č. 23; tamtéž, fond K. k. Lehrerbildungsanstalt in Teschen, sign. 64, č. 22.
- 10 Bogus, Marzena: Nauczyciele szkół ludowych Śląska Cieszyńskiego w XIX i na początku XX wieku. Uwarunkowania prawne i zawodowe. Czeski Cieszyn – Częstochowa 2013, s. 203.
- 11 AP Cieszyn, fond K. k. Lehrerbildungsanstalt in Teschen, sign. 56, č. 26; tamtéž, fond K. k. Lehrerbildungsanstalt in Teschen, sign. 62, č. 23; tamtéž, fond K. k. Lehrerbildungsanstalt in Teschen, sign. 64, č. 22. Srov. Rolnik Śląski, 15. 2. 1920, s. 33.
- 12 Schlesischer Schul- und Lehre-Schematismus. Jägerndorf 1912, s. 80; Miesięcznik Pedagogiczny, 1920, č. 4, s. 11.
- 13 Schlesischer Schul- und Lehrer-Schematismus. Jägerndorf 1912, s. 80.
- 14 Rolnik Śląski, 15. 2. 1920, s. 33; Szweda, W.: Z dziejów Ogrodzonej, s. 91; Golec, J. – Bojda, S.: Słownik, s. 133. V poslední jmenované literatuře je uvedeno, že od roku 1897 byl učitelem v Ohrazené a teprve v roce 1912 byl jmenován starším učitelem v této škole. Omyl zapříčinila skutečnost, že v roce 1912 byl jmenován stálým starším učitelem na této škole, viz Poseł Ewangelicki, 26. 10. 1912, s. 5; Ślązak, 26. 10. 1912, s. 6.
- 15 Urząd Stanu Civilnego w Dębowcu (dále jen USCD), Metryki chrztów – Ogrodzona (1889–1945), pag. 54, 59.
- 16 Tamtéž, pag. 37.
- 17 Tamtéž, pag. 41; Dziennik Cieszyński, 4. 10. 1911, s. 3; Gwiazdka Cieszyńska, 4. 10. 1911, s. 4; Poseł Ewangelicki, 7. 10. 1911, s. 6.
- 18 Rolnik Śląski, 15. 2. 1920, s. 33. Podle nepodložených informací měl být držen v zajetí v Moskvě, viz Gwiazdka Cieszyńska, 16. 2. 1915, s. 4; tamtéž, 19. 2. 1915, s. 4; tamtéž, 23. 2. 1915, s. 4; Dziennik Cieszyński, 19. 2. 1915, s. 4.
- 19 USCD, Metryki chrztów – Ogrodzona (1889–1945), pag. 45; Wiadomości Polskie (Cieszyn), 21. 2. 1915, s. 9; Robotnik Śląski, 27. 2. 1915, s. 3; tamtéž, 3. 7. 1915, s. 3; tamtéž, 23. 11. 1915, s. 2; Gwiazdka Cieszyńska, 2. 3. 1915, s. 3; tamtéž, 2. 7. 1915, s. 4; tamtéž, 19. 11. 1915, s. 4; Dziennik Cieszyński, 18. 11. 1915, s. 1; Jahresbericht des Deutschen Staats-Gymnasiums in Teschen 1918/1919. Teschen 1919, s. 3; Galicz, Jan: Związki młodzieży polskiej w szkołach średnich Śląska Cieszyńskiego. In: Galicz, J. (ed.): Księga pamiątkowa ku uczczeniu 40. rocznicy założenia stowarzyszenia „Jedność” w Cieszynie. Cieszyn 1926, s. 31; Buława, Edward: Egzamin wobec Polski. Cieszyn 1998, s. 59, 186.
- 20 USCD, Metryki chrztów – Ogrodzona (1889–1945), s. 48; Gwiazdka Cieszyńska, 20. 8. 1918, s. 4; Ślązak, 7. 9. 1918, s. 5.
- 21 USCD, Metryki chrztów – Ogrodzona (1889–1945), s. 54; Dziennik Cieszyński, 10. 12. 1918, s. 4; Gwiazdka Cieszyńska, 10. 7. 1917, s. 3; tamtéž, 10. 12. 1918, s. 4; Głos Ludu Śląskiego, 15. 12. 1918, s. 3; Wykaz absolwentów z lat 1903–1959. In: Miękina, L. (ed.): Księga Pamiątkowa Polskiego Gimnazjum Macierzy Szkolnej w Cieszynie obecnie Liceum Ogólnokształcącego imienia Antoniego Osuchowskiego w Cieszynie. Cieszyn 1995, s. 197.
- 22 USCD, Metryki chrztów – Ogrodzona (1889–1945), s. 59; Parafia rzymskokatolicka p. w. św. Mateusza Apostoła w Ogrodzonej (dále jen PMAO), Odpisy metryk zgonów z lat 1900–1951. Ogrodzona, s. 71–72.
- 23 USCD, Metryki chrztów – Ogrodzona (1889–1945), s. 62; Gwiazdka Cieszyńska, 9. 4. 1926, s. 3.
- 24 USCD, Metryki chrztów – Ogrodzona (1889–1945), s. 68; PMAO, Odpisy metryk zgonów z lat 1900–1951, Ogrodzona, s. 82; Gwiazdka Cieszyńska, 28. 8. 1912, s. 3; Poseł Ewangelicki, 31. 8. 1912, s. 5.
- 25 USCD, Metryki chrztów – Ogrodzona (1889–1945), s. 72; W Bielsku-Białej. Magazyn samorządowy, 15. 8. 2008, s. 2.
- 26 Dziennik Cieszyński, 6. 9. 1911, s. 3; Gwiazdka Cieszyńska, 6. 9. 1911, s. 4; Poseł Ewangelicki, 9. 9. 1911, s. 5; Ślązak, 9. 9. 1911, s. 4 (Paweł Wszotek); Szweda, W.: Z dziejów Ogrodzonej, s. 94.
- 27 Poseł Ewangelicki, 14. 9. 1912, s. 5; tamtéž, 21. 9. 1912, s. 5; Ślązak, 21. 9. 1912, s. 4; Gwiazdka Cieszyńska, 27. 9. 1912, s. 4; Nowy Czas, 29. 9. 1912, s. 311.
- 28 Szweda, W.: Z dziejów Ogrodzonej, s. 96–97.
- 29 Rolnik Śląski, 27. 1. 1895, s. 18; tamtéž, 24. 2. 1895, s. 27; Gwiazdka Cieszyńska, 23. 2. 1895, s. 79–80.
- 30 Gwiazdka Cieszyńska, 11. 4. 1896, s. 155; tamtéž, 14. 11. 1896, s. 468.
- 31 Szweda, W.: Z dziejów Ogrodzonej, s. 245–246.
- 32 Gwiazdka Cieszyńska, 8. 2. 1896, s. 59 (při poloněze na bále hospodářského spolku v Ohrazené); tamtéž, 4. 11. 1899, s. 445 (na svatbě Franciszka Pońca a Marie Sztwiertniówny).
- 33 Dziennik Cieszyński, 27. 11. 1907, s. 4; tamtéž, 14. 3. 1908, s. 3; tamtéž, 18. 5. 1918, s. 4; Gwiazdka Cieszyńska, 11. 4. 1908, s. 148.
- 34 Gwiazdka Cieszyńska, 3. 2. 1906, s. 35; tamtéž, 4. 12. 1912, s. 3; tamtéž, 18. 12. 1912, s. 3; tamtéž, 25. 12. 1912, s. 6; tamtéž, 12. 6. 1914, s. 5; tamtéž, 13. 8. 1915, s. 3; tamtéž, 24. 4. 1917, s. 4; tamtéž, 11. 1. 1918, s. 3; tamtéž, 29. 11. 1918, s. 4.
- 35 Gwiazdka Cieszyńska, 4. 12. 1897, s. 581.
- 36 Řečníl dokonce na lidovém shromáždění organizovaném Svazem slezských katolíků 29. dubna 1906 ve Velkých Kuncích u Těšína (p. Kończyce Wielkie), viz Gwiazdka Cieszyńska, 25. 4. 1906, s. 137; tamtéž, 28. 4. 1906, s. 141; tamtéž, 5. 5. 1906, s. 150.
- 37 Rolnik Śląski, 8. 6. 1902, s. 82; tamtéž, 26. 4. 1903, s. 88; tamtéž, 13. 3. 1904, s. 51; tamtéž, 27. 3. 1904, s. 74; 28. 4. 1906, s. 87; Rolnik Śląski, 14. 7. 1907, s. 148.
- 38 Miesięcznik Pedagogiczny, 1904, č. 11, s. 171.
- 39 Dziennik Cieszyński, 30. 10. 1911, s. 1; Gwiazdka Cieszyńska, 4. 11. 1911, s. 4; Poseł Ewangelicki, 4. 11. 1911, s. 5; Ślązak, 4. 11. 1911, s. 3.
- 40 Gwiazdka Cieszyńska, 16. 1. 1897, s. 24; Rolnik Śląski, 23. 12. 1896, s. 179.
- 41 Gwiazdka Cieszyńska, 14. 5. 1898, s. 218.
- 42 Dziennik Cieszyński, 10. 3. 1906, s. 2.
- 43 Dziennik Cieszyński, 9. 2. 1908, s. 3.
- 44 Gwiazdka Cieszyńska, 18. 1. 1908, s. 28.
- 45 Gwiazdka Cieszyńska, 14. 3. 1908, s. 108.
- 46 Gwiazdka Cieszyńska, 4. 7. 1908, s. 271.
- 47 Przegląd Polityczny, 28. 1. 1900, s. 9; Rolnik Śląski, 13. 9. 1908, s. 267–268.
- 48 Rolnik Śląski, 15. 2. 1920, s. 33 (rok 1900), 40 (uvádí chybně rok 1903). Srov. Rolnik Śląski, 22. 9. 1901, s. 159.
- 49 Gwiazdka Cieszyńska, 3. 8. 1907, s. 313–314.
- 50 Dziennik Cieszyński, 17. 8. 1907, s. 2–3.
- 51 Dziennik Cieszyński, 3. 9. 1908, s. 3; Rolnik Śląski, 13. 9. 1908, s. 267–270; tamtéž, 27. 12. 1908, s. 381; tamtéž, 13. 6. 1909, s. 194; Gwiazdka Cieszyńska, 24. 12. 1908, s. 513; tamtéž, 22. 5. 1909, s. 203.
- 52 Dziennik Cieszyński, 18. 5. 1909, s. 2; tamtéž, 7. 5. 1913, s. 3; tamtéž, 16. 6. 1916, s. 4; Gwiazdka Cieszyńska, 22. 5. 1909, s. 203; tamtéž, 21. 6. 1912, s. 1; tamtéž, 16. 3. 1913, s. 2; Rolnik Śląski, 15. 2. 1920, s. 33.
- 53 [...] nie było gminy, do którejby nie przyszedł ś. p. Martinek z odczytem lub na rewizję kasy [...]. Viz Miesięcznik Pedagogiczny, 1920, č. 4, s. 11.
- 54 Gwiazdka Cieszyńska, 6. 1. 1909, s. 9.
- 55 Dziennik Cieszyński, 20. 2. 1909, s. 3; Gwiazdka Cieszyńska, 20. 2. 1909, s. 74.
- 56 Gwiazdka Cieszyńska, 1. 9. 1909, s. 353.
- 57 Gwiazdka Cieszyńska, 28. 4. 1909, s. 172.
- 58 Gwiazdka Cieszyńska, 30. 12. 1908, s. 512; tamtéž, 9. 1. 1909, s. 15.
- 59 Dziennik Cieszyński, 27. 2. 1909, s. 3; Gwiazdka Cieszyńska, 27. 2. 1909, s. 84.
- 60 Dziennik Cieszyński, 8. 4. 1910, s. 3; Gwiazdka Cieszyńska, 9. 4. 1910, s. 4.
- 61 Dziennik Cieszyński, 18. 3. 1910, s. 3; Gwiazdka Cieszyńska, 23. 3. 1910, s. 4.
- 62 Gwiazdka Cieszyńska, 28. 2. 1912, s. 4.
- 63 Gwiazdka Cieszyńska, 30. 9. 1919, s. 3.
- 64 Gwiazdka Cieszyńska, 4. 1. 1918, s. 5; tamtéž, 1. 2. 1918, s. 3; tamtéž, 26. 4. 1918, s. 4; Rolnik Śląski, 25. 1. 1918, s. 7–8; Dziennik Cieszyński, 29. 1. 1918, s. 2.
- 65 Rolnik Śląski, 15. 2. 1920, s. 34.
- 66 Martinek, Jan: Oddział asekuracyjny przy Związku Spótek rolniczych w Księstwie Cieszyńskim w Cieszynie. Referat inspektora... na nadzwyczajnym walnem zgromadzeniu Związku w dniu 23. lutego 1918. Cieszyn 1918 (non vidi). Por. Londzin, Józef: Uzupełnienia do „Bibliografii druków polskich w Księstwie Cieszyńskim od roku 1716 do 1904”, jakotež bibliografia nowszych druków až do roku 1922. I (A–O). Cieszyn 1922 (odbitka z XXV, XXVI i XVII sprawozdania Państwowego gimnazjum polskiego w Cieszynie), s. 27.
- 67 Szweda, W.: Z dziejów Ogrodzonej, s. 162.
- 68 Gwiazdka Cieszyńska, 7. 12. 1917, s. 5; Ślązak, 8. 12. 1917, s. 3.
- 69 PMAO, Odpisy metryk zgonów z lat 1900–1951, Ogrodzona s. 90 (*Herzschlag*); Poseł Ewangelicki, 7. 2. 1920, s. 4; Rolnik Śląski, 15. 2. 1920, s. 34.

